

امام صادق (علیه السلام) در نگاهی گذرا

<?xml encoding="UTF-8">

مشخصات حضرت

اسم : جعفر

لقبها : صادق- مصدق - محقق - کاشف الحقایق - فاضل - طاهر - قائم - منجی - صابر

کنیه : ابوعبدالله - ابواسماعیل - ابوموسی

نام پدر : حضرت امام محمد باقر (علیه السلام)

نام مادر : فاطمه (ام فروه) دختر قاسم بن محمد بن ابی بکر

زمان تولد : هفدهم ربیع الاول سال 83 هجری

در روز جمعه یا دوشنبه (بنا بر اختلاف) در هنگام طلوع فجر مصادف با میلاد حضرت رسول . بعضی ولادت

ایشان را روز سه شنبه هفتم رمضان و سال ولادت ایشان را نیز برخی سال 80 هجری ذکر کرده اند . (1)

محل تولد : مدینه منوره

عمر شریفش : 65 سال

مدت امامت : 34 سال

زمان رحلت (شهادت) : 25 شوال سال 148 هجری درباره زمان شهادت نیز گروهی ماه شوال و دسته ای دیگر 25

رجب را بیان کردند . (2)

قاتل : منصور دوانیقی بوسیله زهر

محل دفن : قبرستان بقیع

زنان معروف حضرت : حمیده دختر صاعد مغربی ، فاطمه دختر حسین بن علی بن الحسین بن علی بن ابی

طالب(علیهم السلام)

فرزندان پسر : موسی (علیه السلام) - اسماعیل - عبدالله - افطح - اسحاق - محمد - عباس - علی

فرزندان دختر : ام فروه - فاطمه - اسما که اسماعیل ، عبدالله وام فروه مادرشان فاطمه دختر حسین بن علی بن

حسین (علیهم السلام)(نوه امام سجاد) است . وامام موسی کاظم (علیه السلام) ، اسحاق و محمد که مادرشان

حمیده خاتون می باشد . وعباس ، علی ، اسماء و فاطمه که هر يك از مادری به دنیا آمده اند .

نقش روی انگشتر حضرت : ما شاء الله لا قوة إلا بالله ، أَسْتَغْفِرُالله .

اصحاب معروف امام صادق (علیه السلام) : ابان بن تغلب - اسحاق بن عمار- برید - صفوان بن مهران - ابوحمزه

ثمالی - حریر بن عبدالله سجستانی زراره بن اعین شیبانی - عبدالله بن ابی یعفور-عمران بن عبدالله اشعری قمی

.

روز زیارت ایشان : روزهای سه شنبه می باشد .

رخسار حضرت : بیشتر شمایل آن حضرت مثل پدرشان امام باقر (علیه السلام) بود . جز آنکه کمی لاغرتر و بلند تر

بودند .

مردی میانه بالا ، سفید روی ، پیچیده موی و پیوسته صورتشان چون آفتاب می درخشید . در جوانی موهایی سرشان سیاه و در پیری سفیدی موی سرشان بر وقار و هیبتشان افزوده بود . بینی اش کشیده و وسط آن اندکی برآمده بود و بر گونه راستش خال سیاه رنگی داشت .

ریش مبارک آن جناب نه زیاد پرپشت و نه زیاد کم پشت بود . دندانهایش درشت و سفید بود و میان دو دندان پیشین آن گرمی فاصله وجود داشت . بسیار لبخند می زد و چون نام پیامبر برده می شد رنگ از رخسارش تغییر می کرد .

گوشه ای از حیات امام صادق (علیه السلام)

پدرش 26 ساله بود که او زاده شد . دوازده تا 15 سال بنا بر اختلاف از عمر شریفش را در کنار جدش امام سجاد (علیه السلام) و نوزده سال را در کنار پدرش امام باقر (علیه السلام) گذراند . پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) در خصوص انتخاب نام و لقب امام ششم فرموده است: وقتی که فرزندم جعفر متولد شد نام او را صادق بگذارید زیرا فرزند پنجمش جعفر است و ادعای امامت می کند و او در نظر خداوند جعفر کذاب است .

ابن بابویه و قطب راوندی روایت کرده اند : که از حضرت امام زین العابدین (علیه السلام) پرسیدند که امام بعد از تو کیست ؟

فرمود : محمد باقر شکافنده علوم است . پرسیدند که : بعد از او امام که خواهد بود ؟ گفت : جعفر که نام اونزد اهل آسمانها صادق است . امام ششم شیعیان و رئیس مذهب تشیع در سال 114 هجری قمری در سن 31 سالگی به امامت رسید و ردای ولایت بردوش گرفت .

دوران امامت آن امام 34 سال بوده که با اواخر حکومت امویان و اوایل حکومت عباسیان مصادف می باشد . که حدود هجده سال آن (132-114) همزمان با حکومت امویان و شانزده سال آن (148-132) همزمان با حکومت عباسیان بود .

آن حضرت با پنج تن از خلفای بنی امیه - هشام بن عبدالملک (125-105 ه. ق) ، ولید بن یزید بن عبدالملک (126-125 ه. ق) ، یزید بن ولید بن عبدالملک (126 ه. ق) ، ابراهیم بن ولید (126 ه. ق) "به مدت 70 روز" و مروان بن محمد ملقب به حمار (132-126 ه. ق) و دو تن از خلفای بنی عباس ابوالعباس (عبدالله بن محمد) معروف به سفاح (132-136) (137 ه. ق) و ابوجعفر معروف به منصور دوانیقی (158-136) (137 ه. ق) معاصر بود .

در يك دسته بندی ، زندگانی امام جعفر صادق (علیه السلام) می توان به سه دسته کلی تقسیم نمود :

الف - زندگانی امام در دوره امام سجاد و امام باقر (علیهم السلام) که تقریباً نیمی از مر حضرت را به خود اختصاص می دهد . در این دوره (83-114) امام صادق (علیه السلام) از علم و تقوی و کمال و فضیلت آنان در حد کافی بهره مند شد .

ب - قسمت دوم زندگی امام جعفر صادق (علیه السلام) از سال 114 هجری تا 140 هجری می باشد . در این دوره امام از فرصت مناسبی که بوجود آمده ، استفاده نمود و مکتب جعفری را به تکامل رساند . در این مدت ، 4000 دانشمند تحویل جامعه داد و علوم و فنون بسیاری را که جامعه آن روز تشنه آن بود ، به جامعه اسلامی ارزانی

داشت .

ج - هشت سال آخر امام (علیه السلام) قسمت سوم زندگی امام را تشکیل می دهد . در این دوره ، امام بسیار تحت فشار و اختناق حکومت منصور عباسی قرار داشت . در این دوره امام دائما تحت نظر بود و مکتب جعفری عملا تعطیل گردید .

عصر امام صادق (علیه السلام)

عصر امام صادق (علیه السلام) یکی از طوفانیترین ادوار تاریخ اسلام است که از يك سواغتشاشها و انقلابهای پیاپی گروههای مختلف ، بویژه از طرف خونخواهان امام حسین (علیه السلام) رخ میداد ، که انقلاب ابو سلمه در کوفه و ابو مسلم در خراسان و ایران از مهمترین آنها بوده است .

و از دیگر سو عصر برخورد مکتبها و ایدهئولوژیها و عصر تضاد افکار فلسفی و کلامی مختلف بود که از برخورد امت اسلام با مردم کشورهای فتح شده و نیز روابط مراکز اسلامی با دنیای خارج ، به وجود آمده و در مسلمانان نیز شور و هیجانی برای فهمیدن و پژوهش پدید آورده بود .

عصری که کوچکترین کم کاری یا عدم بیداری و تحرك پاسدار راستین اسلام یعنی امام (علیه السلام) ، موجب نابودی دین و پوسیدگی تعلیمات حیاتبخش اسلام ، هم از درون و هم از بیرون میشد .

زمان امام صادق (علیه السلام) ، زمان تزلزل حکومت بنی امیه و فزونی قدرت بنی عباس بود و این دو گروه مدتی در حال کشمکش و مبارزه با یکدیگر بودند .

از زمان هشام بن عبدالملی ، تبلیغات و مبارزات سیاسی عباسیان آغاز گردید و در سال 129 وارد مرحله مبارزه مسلحانه و عملیات نظامی گردید و سرانجام در سال 132 به پیروزی رسید . بنی امیه در این مدت ، گرفتار مشکلات سیاسی فراوانی بودند ، لذا فرصت فشار و اختناق نسبت به شیعیان را نداشتند .

عباسیان نیز چون از دستیابی به قدرت در پوشش شعار طرفداری از خاندان پیامبر گرفته انتقام خون آنان عمل می کردند ، فشاری از طرف آنان مطرح نبود . از اینرو این دوران ، دوران آرامش و آزادی نسبی امام صادق (علیه السلام) و شیعیان بود و آن حضرت از این فرصت استفاده کرده و تلاش فرهنگی وسیعی را آغاز کرد .

پیشوای ششم در چنین دورانی به فکر نجات افکار توده مسلمانان از الحاد و بدبینی و کفر و نیز مانع انحراف اصول و معارف اسلامی از مسیر راستین بود ، و از توجیهات غلط و وارونه دستورات دین که به وسیله خلفای وقت صورت می گرفت جلوگیری می کرد .

اینجا بود که امام (علیه السلام) دشواری فراوان در پیش و مسئولیت عظیم بر دوش داشت . امام صادق (علیه السلام) در ظلمت بحرانها و آشوبها دنیای شیعه را به فروغ تعالیم خویش روشنی بخشید و حقیقت اسلام را از آلائش انحرافات و گزند فریبکاران حفظ نمود . او آن قدر فقه و دانش اهل بیت را گسترش داد و زمینه ترویج احکام و بسط کلام شیعی را فراهم ساخت که مذهب شیعه به نام او به عنوان مذهب جعفری شهرت یافت . آن اندازه که دانشمندان و راویان از دانش امام بهره مند برده واز ایشان حرف و حدیث نقل کرده اند از هیچ يك از دیگران نقل نکرده اند .

لیکن طولی نکشید که بنی عباس پس از تحکیم پایههای حکومت و نفوذ خود ، همان شیوه ستم و فشار بنی امیه را پیش گرفتند و حتی از آنان هم گوی سبقت را ربودند .

وضع به حدی ناگوار و شد که همگی یاران امام (علیه السلام) را در معرض خطر مرگ قرار می داد ، چنانچه زبده

هایشان جزو لیست سیاه مرگ بودند .

امام صادق (علیه السلام) که همواره مبارزی نستوه و خستگی ناپذیر و انقلابی بنیادی در میدان فکر و عمل بوده ، کاری که امام حسین (علیه السلام) به صورت قیام خونین انجام داد ، وی قیام خود را در لباس تدریس و تأسیس مکتب و انسان سازی انجام داد و جهادی راستین کرد .

رحلت امام را به سبب مسمومیت دانسته اند . از ارتکاب این جنایت را که منصور درتوان خود نمی دید به جعفر بن سلیمان پسر عموی خویش و والی وقت مدینه محول کرد .

فرزند برومندش امام موسی بن جعفر (علیه السلام) او را دو جامه سفید مصری که در آن احرام می بست و در پیراهنی مه می پوشید و در عمامه ای که از امام زین العابدین (علیه السلام) به او رسیده بود ، کفن نمود و بر آن نماز خواند و او را در بقیع در کنار قبر پدر بزرگوارش سید الساجدین (علیه السلام) به خاک سپرد . سلام بر او از میلاد تا میعاد

شخصیت علمی امام صادق (علیه السلام)

در دوره امامت امام صادق (علیه السلام) مسلمانان بیش از پیش به علم و دانش روی آوردند و در بیشتر شهرهای قلمرو اسلام بویژه در مدینه ، مکه ، کوفه ، بصره و ... مجالس درس و مناظره های علمی دایر و از رونق خاصی برخوردار گردید .

در این زمان با استفاده از فرصت به دست آمده امام صادق (علیه السلام) توانست نهضت علمی فرهنگی پدرش امام باقر (علیه السلام) را ادامه داده و علوم و معارف اهل بیت را بیان کرده در همه جا منتشر کند . سفرهای اجباری و اختیاری امام به عراق و به شهرهای حیره ، هاشمیه و کوفه و برخورد با اربابان دیگر مذاهب فقهی و کلامی نقش بسزایی در معرفی علوم اهل بیت و گسترش آن در جامعه داشت .

در این شهرها گروههای مختلف برای فراگیری دانش نزد آن حضرت می آمدند و از دریای دانش او بهره مند می بردند . برخورد وی با گروههای مختلف مردم سبب شد که آوازه شهرتش در دانش و بینش دینی ، علم و تقوی ، سخاوت و جود و کرم و ...

در تمام قلمرو اسلام طنین انداز شود و مردم از هر سو برای استفاده از دانش بیکران وی رو سوی کنند . در این دوره علوم و فلسفه ایرانی ، هندی و یونانی به حوزه اسلامی راه یافت و بازار ترجمه علوم گوناگون از زبانهای مختلف به زبان عربی گرم و پررونق گردید .

همچنین مکتهای کلامی و فرقه مذهبی و فقهی در این عصر پایه گذاری شد .

امام صادق (علیه السلام) با تمام جریانهای فکری و عقیدتی آن روز برخورد کرده و موضوع اسلام و تشیع را در برابر آنها روشن ساخته و برتری بینش اسلام تشیعی را ثابت کرده است .

مناظرات امام صادق (علیه السلام) با اربابان دانشهای گوناگون چون پزشکان ، فقیهان ، منجمان ، متکلمان ، صوفیان و ... بویژه مناظرات وی با ابوحنیفه مشهور و در منابع شیعه و سنی ثبت است . (3)

شاگردان امام باقر (علیه السلام) پس از درگذشت آن حضرت به گرد شمع وجود امام صادق (علیه السلام) حلقه زدند .

امام (علیه السلام) نیز با جذب شاگردان جدید به تأسیس يك نهضت عظیم فکری و فرهنگی و بالنده مبادرات ورزید ، به گونه ای که طولی نکشید مسجد نبوی در مدینه منوره و مسجد کوفه در شهر کوفه به دانشگاهی عظیم

تبدیل شد . درگیری شدید بین بنی عباس و بنی امیه ، آنان را آن چنان به خود مشغول کرده بود ، که فرصتی
طلایی برای امام صادق (علیه السلام) و یارانش به دست آمد .

آن حضرت با استفاده از این فرصت به بازسازی و نوسازی فرهنگ ناب اسلام پرداخت و شیفتگان مکتب حق از
اطراف و اکناف ، از بصره ، کوفه ، واسط ، یمن و نقاط مختلف حجاز به مرکز اسلام ؛ یعنی مدینه ، سرازیر شدند
و چون پروانگی دلباخته به گرد شمع وجود امام صادق (علیه السلام) تجمع کردند .

امام صادق (علیه السلام) هر يك از شاگردان خود را رشته های که با ذوق و قریحه او سازگار بود ، تشویق و
تعلیم می نمود و در نتیجه ، هر کدام از آنها در يك یا دو رشته از علوم مانند : حدیث ، تفسیر ، فقه و کلام ،
تخصص پیدا می کردند .

در دانشگاهی که امام بوجود آورده بود شاگردان بزرگ و برجسته ای همچون هشام بن حکم- محمد بن مسلم-
ابان بن تغلب- هشام بن سالم - مومن الطاق - مفصل بن عمر - جابر بن حیان و... تربیت کرد که هر يك از آنها
شخصیتهای بزرگ علمی و چهره های درخشانی بودند که خدمات شایانی انجام دادند . به عنوان نمونه هشام بن
حکم 31 جلد کتاب و جابر بن حیان بیش از 200 جلد در زمینه علوم گوناگون بخصوص رشته های عقلی طبیعی
و شیمی کتاب نوشته است و به عنوان بدر علم شیمی مشهور است .

دانشمندان علم حدیث شمار کسانی را که مورد اعتماد بوده اند - راویان ثقه - و از آن حضرت نقل کرده اند تا
چهار هزار نفر را نوشته اند .

شاگردان دانشگاه امام منحصر به شیعیان نبوده بلکه پیروان اهل تسنن نیز از مکتب آن حضرت برخوردار می
شدند .

بزرگان اهل سنت چون مالی بن انس ، ابوحنیفه ، سفیان ثوری ، سفیان بن عیینه ، ابن جریج ، روح ابن قاسم
و... ریزه خوار خوان دانش بیکران او بودند . ابو حنیفه که دو سال شاگرد امام بود این دوره را پایه علوم و دانش
خود معرفی کرده می گوید :
اگر آن دو سال نبود " نعمان " از بین رفته بود .

رویدادهای مهم

1. شهادت امام باقر (علیه السلام) ، پدر امام جعفر صادق (علیه السلام) ، در سال 114 هجری

2. قیام زید بن علی (علیه السلام) ، عموی امام جعفر صادق (علیه السلام) بر ضد امویان و شهادت او در این
واقعه ، در سال 121 هجری

3. گسترش نهضت بنی هاشم (علویان و عباسیان) ، در سراسر قلمرو حکمرانی امویان .

4. سرنگونی سلسله امویان و پیروزی عباسیان و تسخیر خلافت اسلامی توسط ابو العباس سفاح ، در سال 133
هجری .

5. قیام علویان بنی الحسن (علیه السلام) بر ضد عباسیان و سرکوب شدن آنان به دست منصور دوانیقی .

6. بهره جویی امام صادق (علیه السلام) از فرصت به دست آمده از نبرد میان عباسیان و امویان ، برای تشکیل
حوزه علمی اسلامی و تربیت هزاران شاگرد در رشته های فقه ، تفسیر و علوم قرآن ، کلام ، شیمی ، تاریخ و غیره ،
در زمینه مشرفه .

7. فراخوانی امام صادق (علیه السلام) از مدینه به بغداد ، توسط سفاح عباسی و زیر نظر قرار گرفتن آن حضرت .

8. فراخوانی مجدد امام صادق (علیه السلام) از مدینه به بغداد ، توسط منصور دوانیقی و اذیت و آزار آن حضرت .
9. وفات اسماعیل ، پسر امام صادق (علیه السلام) ، در سال 142 هجری و اندوه فراوان آن حضرت در این مصیبت .
10. رفتار نا مناسب عاملان منصور دوانیقی ، در مدینه ، با امام صادق (علیه السلام) و بسیاری از علویان .
11. مبارزه علمی و فرهنگی امام صادق (علیه السلام) و یاران ایشان با مخالفان ، ملحدان و مدعیان دروغین .
12. مسمومیت امام صادق (علیه السلام) و شهادت آن حضرت ، در سال 148 هجری ، به دستور منصور دوانیقی .
13. به خاک سپاری پیکر مطهر امام صادق (علیه السلام) ، در قبرستان بقیع ، در کنار قبر پدر ، جد و عمویشان ، امام حسن مجتبی (علیه السلام)